

УДК 796.011.1

К. А. Рикун

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ГРУПАХ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ДЮСШ

Стійкий запит з боку суспільства на використання спортивної діяльності з метою виховання молодого покоління у 30-ті роки 20-го сторіччя набув вираження в створенні системи ДЮСШ, яка з того часу протягом восьми десятиріч є одним з ключових соціальних інститутів формування фізичної культури громадян нашої країни.

Не зважаючи на складності з фінансуванням та кадровим забезпеченням до сьогодні ДЮСШ забезпечують виконання ряду потреб держави, серед яких: розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, створення необхідних умов для їхнього гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного дозвілля; сприяння самореалізації, набуттю навичок здорового способу життя; підготовка спортсменів для резервного спорту.

Утім, сьогодні система ДЮСШ знаходиться у стані нестійкості та суперечливості цільових орієнтирів. Зокрема, відмічається розбіжність між нормативними приписами органів державної влади та цінностями й цілями діяльності адміністрації ДЮСШ і тренерів-викладачів. Причина цього убачається у кардинальній несхожості соціально-економічних умов в яких створювалася система ДЮСШ та соціальних, політичних, економічних умов, у яких цій ланці позашкільної освіти доводиться функціонувати сьогодні.

Однією з проблем, яка заважає реалізувати педагогічний потенціал дитячо-юнацького спорту в ДЮСШ є відсутність координації в діяльності суб'єктів виховного процесу, якими виступають адміністрації шкіл, тренери-викладачі, судді та батьки. Зокрема, частина батьків в силу своєї виховної некомпетентності заважають формуванню соціально бажаних цінностей та програм поведінки. Тренери-викладачі, які по відношенню до батьків мають виступати представниками соціальних інституцій – носіями цінностей, норм та ідеалів, де-факто є лише носіями особистісних амбіцій, частина яких не володіє належною педагогічною майстерністю. Доводиться констатувати відсутність конструктивної взаємодії між батьками та тренерами-викладачами, спричиненої відсутністю взаємної поваги, а також конфліктні стосунки між тренерами. Важливим виховним чинником є також системне необ'єктивне суддівство, спричинене недостатньою кількістю сертифікованих та об'єктивних суддів.

Перелічені недоліки у сукупності створюють проблему, яка полягає у неспроможності ДЮСШ сформувати належні уявлення вихованців стосовно соціально-нормативних ідеалів, цінностей та норм поведінки.

Вирішення цієї проблеми можливо за умов упорядкування діяльності суб'єктів виховного процесу, в якому за нашою думкою сприятиме реалізація таких авторських ідей:

- розробка та впровадження курсу парентології (науки про батьків) на тренерських, суддівських курсах та семінарах, організаторами яких виступають Всеукраїнські, обласні та міські федерації з видів спорту;
- прийняття декларації корпоративних етичних взаємовідносин між адміністраціями та тренерами ДЮСШ, норми якої є обов'язковими до виконання усіма сторонами з ціллю дотримання етичного регламенту поведінки стосовно перелічених суб'єктів;
- навчання у рамках авторської школи діючих тренерів-викладачів, які працюють у групах початкової підготовки використанню гуманних педагогічних методів, що дозволить оптимізувати виховний процес спрямований на формування у вихованців відповідних до віку уявлень о соціальних діях та стосунках. Вважаємо, що це сприятиме збереженню власних емоційних та біологічних ресурсів та формуванню у тренерів конфліктологічної компетентності.

Теоретичне підґрунтя для розроблення змісту курсів з парентології закладено у роботах А. Макаренко [5]. Зокрема, авторами визначено, що батьки є найпершими педагогами, які мають пріоритетний вплив на процес формування особистості дитини. Також вченими відмічається величезна прогалина у «батьківській освіті».

У контексті упорядкування етичних взаємовідносин між тренерами, як ініціаторів і координаторів виховного процесу звертають увагу праці, присвячені вивченню педагогічного потенціалу сучасного олімпізму (Є. Косевич [2], П. Кубертен [3]). Аналіз праць цих авторів засвідчив, що сучасний олімпізм пропонує взірць ідеальних взаємовідносин між тренерами-викладачами, судьями, спортсменами, а також іншими учасниками педагогічного процесу, що дасть змогу сформуванню у юних спортсменів уявлення про ідеальні норми соціальної дії та взаємодії.

Серед осіб, які найближче підійшли до описання співвідношення методів виховання та типів педагогічних ситуацій, які є найбільш типовими у групах ДЮСШ можемо назвати: В. Мазіна, який запропонував загальну схему, що відображає у загальному вигляді можливі варіанти діяльності тренера-викладача у досягненні виховних завдань [4], а також А. Артюшенко, яким описано співвідношення педагогічних методів з конкретними завданнями виховної роботи [1].

Утім, нажалю, у науковому дискурсі з тематики організації виховного процесу у групах початкової підготовки ДЮСШ, спостерігаємо обмаль перевірених практикою висновків, які б пройшли пролонговану експериментальну експертизу та дали б надійні алгоритми виконання запропонованих нами шляхів вирішення проблеми.

Означене є достатньою підставою для проведення дослідження, спрямованого на визначення теоретичних засад та обґрунтування

методичних рекомендацій з організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ.

У слід за В. Мазіним, ми виходимо з того, що хоча окреме дослідження може бути побудовано в різних варіантах, які різняться між собою послідовністю та комбінацією пізнавальних дій дослідника, ця послідовність набуває унікальності в кожному науковому дослідженні й безпосередньо впливає на якість і достовірність отриманих наукових результатів [4, с. 118].

Як і в будь якій науковій розвідці, у дослідженні з організації виховного процесу в ДЮСШ, перш за все, має бути сформульований науковий апарат, як система орієнтирів та способів організації й побудови теоретичної та практичної науково-пошукової діяльності.

Зважаючи на це, *мета даної статті* – висвітлення методології дослідження організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ.

Аналіз монографій, авторефератів та дисертацій попередників дозволив нам визначитися з методологією нашого наукового пошуку. Зокрема, вважаємо, що дослідження з організації виховного процесу в групах початкової підготовки в ДЮСШ має будуватися у відповідності до приведеного нижче наукового апарату.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад організації виховного процесу в групах початкової підготовки складнокоординаційних видів спорту ДЮСШ та експериментальній перевірці ефективності розроблених на їх основі методик виховної роботи.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі завдання:

- 1) визначити особливості виховного процесу в групах початкової підготовки складно координаційних видів спорту ДЮСШ;
- 2) проаналізувати сучасний стан організації виховного процесу в групах початкової підготовки у складнокоординаційних видах спорту ДЮСШ;
- 3) обґрунтувати теоретичні засади організації виховного процесу в групах початкової підготовки у складнокоординаційних видах спорту ДЮСШ;
- 4) розробити авторські методики організації виховного процесу в групах початкової підготовки у складнокоординаційних видах спорту ДЮСШ;
- 5) експериментально перевірити ефективність методик організації виховного процесу в групах складнокоординаційних видів спорту ДЮСШ.

Об'єкт дослідження – організація виховного процесу в ДЮСШ.

Предмет дослідження – теоретичні засади й методика організації виховного процесу в групах складнокоординаційних видів спорту ДЮСШ.

Провідною ідеєю дослідження є розуміння організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ як перманентної діяльності суб'єктів виховної системи (адміністрації ДЮСШ, тренерів-

викладачів, інструкторів-методистів, батьків, вихованців, суддів) з упорядкування їхньої взаємодії між собою та виховним середовищем.

Планується використання таких методів дослідження:

- теоретичних: аналіз наукових публікацій та нормативних джерел – для формулювання проблеми організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ, характеристики ступеня розробленості цієї проблеми, а також окреслення ролі автора в її вирішенні; вивчення, систематизація методичного досвіду – для з'ясування стану організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ, а також для визначення перспективних напрямів підвищення її ефективності; аналіз і узагальнення наукового знання – для побудови теоретичного базису дослідження, уточнення його поняттєво-категоріального апарату; синтез положень наукових підходів, теорій, ідей – для формулювання авторського концептуального задуму щодо організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ зі складнокоординаційних видів спорту, а також створення на їх основі відповідних виховних методик; моделювання процесу організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ зі складнокоординаційних видів спорту;

- емпіричних: діагностичні (анкетування, бесіда, соціологічне опитування, тестування знань, експертне оцінювання) та обсерваційні (включене та опосередковане спостереження) – для вивчення ставлення тренерів-викладачів, адміністрації ДЮСШ, батьків вихованців до методів і цільових орієнтирів виховної роботи, а також виявлення чинників, які впливають на ступінь організованості виховного процесу; пілотні дослідження на репрезентативних вибірках – з метою перевірки ефективності авторського діагностичного інструментарію; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності розроблених методик та заходів з організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ зі складнокоординаційних видів спорту;

- математичної статистики: кросстабуляція даних, ранжування, визначення коефіцієнта конкордації – для обробки емпіричних результатів анкетування, опитування, а також експертного оцінювання; застосування критерію Манна-Уїтні – для встановлення розбіжності між двома незалежними вибірками в процесі опрацювання результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна отриманих результатів полягатиме в наступному.

Уперше будуть розроблені теоретичні засади організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ, що враховують специфіку складнокоординаційних видів спорту, зумовлену: віком юних спортсменів; психолого-педагогічними особливостями спортивної діяльності, локалізацією її в позанавчальному часі. Також уперше будуть визначені критерії і показники організованості виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ зі складнокоординаційних видів спорту;

Буде удосконалено категоріально-термінологічний апарат досліджуваної проблеми; діагностичний інструментарій оцінювання виховної діяльності тренерів;

Очікуємо, що подальшого розвитку набуватимуть наукові уявлення про цільові орієнтири й зміст виховної роботи тренерів-викладачів ДЮСШ в групах початкової підготовки зі складнокоординаційних видів спорту; ідеї щодо форм і змісту виховної роботи в спортивній школі; ідеї олімпізму щодо використання спортивної діяльності з виховною метою.

Практичне значення одержаних результатів полягатиме в тому, що буде розроблено:

- зміст курсу парентології (науки про батьків) для тренерських, суддівських семінарів, організаторами яких виступають Всеукраїнські, обласні та міські федерації з видів спорту;
- зміст та методику навчання діючих тренерів-викладачів, які працюють у групах початкової підготовки, використанню гуманних педагогічних методів;
- декларацію корпоративних етичних взаємовідносин між суб'єктами виховного процесу в ДЮСШ;
- методику визначення ефективності організації виховного процесу у групах початкової підготовки ДЮСШ зі складнокоординаційних видів спорту.

Очікуємо, що матеріали й результати дослідження стануть підґрунтям для підвищення ефективності виховної роботи тренерів-викладачів ДЮСШ, а також будуть використовуватися з метою контролю ефективності виховного процесу в навчально-тренувальних групах початкової підготовки зі складнокоординаційних видів спорту. Вважаємо також, що отримані в ході дослідження результати можуть бути використані при розробці змісту дисциплін фахової та післядипломної підготовки спортивних педагогів, для самоосвіти тренерів-викладачів та студентів, у науковій роботі аспірантів і докторантів.

Таким чином, організація виховного процесу у групах початкової підготовки ДЮСШ на повсякденному рівні стикається з низкою недоліків. Зокрема, відсутні науково обґрунтовані методичні рекомендації для тренерів-викладачів з організації виховного процесу у групах початкової підготовки зі складнокоординаційних видів спорту. При цьому не визначено мету організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ. Не визначені також критерії і показники інтенсивності та успішності цієї діяльності. Сказане вказує на актуальність проведення дисертаційного дослідження, спрямованого на визначення теоретичних засад та обґрунтування методичних рекомендацій з організації виховного процесу в групах початкової підготовки ДЮСШ.

Першочерговим напрямком подальшого дослідження вважаємо обґрунтування термінологічного апарату дослідження організації виховного процесу у початкових групах ДЮСШ.

Список використаної літератури

1. Артюшенко А. О. Виховання волі в підлітків у процесі занять фізичною культурою: монографія / А. О. Артюшенко, І. О. Дудник // – Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 234 с. **2. Косевич Е.** Рождение Кубертеновской мысли = [Narodziny mysli Coubertinowskiej] / Е. Косевич; сокр. пер. Столярова В. И. // Спорт, духовные ценности, культура. – М., 1997. – Вып. 1. – С. 31–38. **3. Кубертен П.** Искусство и спорт = [L'art et le sport] / Пьер де Кубертен; пер. с фр. М. Я. Сарафа // Спорт, духовные ценности, культура. – М., 1997. – Вып. 5. – С. 3–8. **4. Мазін В. М.** Теоретико-методичні засади організації виховного процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах : дис. на здобуття наук. ступ. док. пед. наук : 13.00.07 – теорія і методика виховання / В. М. Мазін ; А. В. Сущенко ; ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Старобільськ, 2016. – 512 с. **5. Макаренко А. С.** Книга для батьків / А. С. Макаренко. – К. : Радянська школа. – 336 с.

Рикун К. А. Постановка проблеми організації виховного процесу у групах початкової підготовки в ДЮСШ

Обґрунтована актуальність організації виховного процесу у групах початкової підготовки зі складнокоординаційних видів спорту ДЮСШ. Сформульовано наукову проблему організації виховного процесу у групах початкової підготовки зі складнокоординаційних видів спорту спортивних шкіл. Висвітлено перспективні умови упорядкування діяльності суб'єктів виховного процесу. Представлено науковий апарат дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет, провідна ідея, методи, наукова новизна, практичне значення), спрямованого на обґрунтування теоретичних засад організації виховного процесу в групах початкової підготовки складнокоординаційних видів спорту ДЮСШ та експериментальну перевірку ефективності розроблених на їхній основі методик виховної роботи. Перспективним напрямком наукового пошуку визначено обґрунтування термінологічного апарату дослідження організації виховного процесу у початкових групах ДЮСШ.

Ключові слова: ДЮСШ, організація, виховний процес, тренер-викладач, початкова підготовка.

Рикун К. А. Постановка проблемы организации воспитательного процесса в группах начальной подготовки в ДЮСШ

Обоснована актуальность организации воспитательного процесса в группах начальной подготовки сложнокоординированных видов спорта в ДЮСШ. Сформулировано научную проблему организации воспитательного процесса в группах начальной подготовки сложнокоординированных видов спорта спортивнх школ. Выявлены перспективные условия организации деятельности субъектов воспитательного процесса. Представлен научный аппарат исследования

(цели, задачи, объект, предмет, ведущая мысль, методы, научная новизна, практическое значение), направленного на обоснование теоретических оснований организации воспитательного процесса в группах начальной подготовки сложнокоординированных видов спорта ДЮСШ та експериментальную проверку эффективности разработанных на их основе методик воспитательной работы. Перспективным направлением научного поиска определено понятие терминологического аппарата исследования организации воспитательного процесса в начальных группах ДЮСШ.

Ключевые слова: ДЮСШ, организация, воспитательный процесс, тренер-преподаватель, начальная подготовка.

Rikyn K. Setting up the Problem of Organizing the Educational Process in the Groups of Initial Training in the Sport Youth School

The urgency of the organization of educational process in the groups of initial training of complex coordination sports of Sport Youth School is substantiated. The scientific problem of organizing the educational process in the groups of initial training from the complex coordination sports of sports schools is formulated. The perspective conditions for organizing the activity of the subjects of the educational process are defined. Among them: the working out and implementation of the parentology (science about parentsist behavior) in the courses in coaching, judicial courses and seminars organized by the All-Ukrainian, Regional and City Federations of Sports; taking of a declaration of corporate ethical relations between administrations and coaches of the Sport Youth School, the rules of which are mandatory for all parties to observe the ethical rules of conduct in relation to the listed entities; training within the framework of the author's school of teacher coaches who work in the initial training groups for the use of humane methods, which will optimize the educational process aimed at forming perceptions of social actions and relationships in pupils relevant to the age.

The scientific apparatus of the research (aim, task, object, subject, leading idea, methods, scientific novelty, practical significance) is presented, which is aimed at substantiating the theoretical foundations of the organization of the educational process in the groups of initial preparation of complex coordination sports of the Sport Youth School and experimental verification of the effectiveness of the developed on their basis of educational work methods. The prospective direction of scientific research is the substantiation of the terminological apparatus for the study of the organization of the educational process in the elementary groups of the Sport Youth School.

Key words: Sport Youth School, organization, educational process, coach-teacher, initial training.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д. п. н., доц. Мазін В. М.